

ЛИКВИДНОСТ И ДЕЛОВА АКТИВНОСТ НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ КОМПАНИИ

Доц. д-р Снежинка Константинова,
Университет по хранителни технологии – Пловдив
Проф. д.ик.н. Асен Конарев, Корпорация за технологии
и иновации АД

Резюме: В настоящия труд се представя изследване на равнището и динамиката на ликвидността на публичните индустриални компании за периода 2007–2015 г. В изследването основно е приложен индуктивния подход. На база на получените резултати се правят конкретни препоръки към мениджърите на компаниите за ефективно управление на индикаторите на ликвидността и деловата активност.

Ключови думи: ликвидност, делова активност, индустрия, компании

Въведение

Ликвидността и деловата активност са важни индикатори на състоянието и развитието на индустриалните компании. По принцип, когато ликвидността расте би трябвало деловата активност на компаниите да намалява, тъй като значителна част от ресурсите се задържат под формата на пари за гарантиране на текущите плащания. Обратно, когато ликвидността намалява, деловата активност би трябвало да расте, тъй като значителна част от текущите активи под формата на пари се включват в бизнес цикъла на компанията и увеличават продажбите, което означава, че нараства деловата активност. Тази концептуална рамка на авторите е подложена на проверка с данни от реалната практика на индустриалните компании.

Най-общо ликвидността е способност на компанията да превръща част от имуществото си в пари и своевременно да извършва текущите си плащания към кредиторите. Анализът на ликвидността дава възможност за оценка и прогноза именно на способността на фирмата своевременно да погасява текущите си задължения.

В литературата по отношение на ликвидността се формират две концепции. Първата от тях очертава диспозитивната ликвидност и най-общо е свързана с наличието на парични средства в близкото бъ-

деше, като се вземат предвид финансовите ангажименти през този период [1, 2, 3]. Втората концепция, която характеризира ликвидността се свързва с цикъла на оборотния капитал [4, 5].

Понятието „делова активност” се използва на различни равнища на икономиката: международна икономика; национална икономика; секторна икономика; фирмена икономика. В зависимост от равнището това понятие придобива различно съдържание и за характеризирането на деловата активност се използват различни обобщаващи показатели, като: общи приходи; нетни приходи от продажби; приходи по отделните групи; финансов резултат; оперативни парични потоци и др. Когато инвеститорите, кредиторите или други лица се интересуват от деловата активност на някоя компания, те търсят данни главно за годишния оборот. Този показател не характеризира достатъчно точно стопанската активност, защото не показва ресурсите, с които е постигнат той. Едни компании постигат големи продажби с големи активи, други обратно. Наличието на оборот (продажби) означава наличие на стопанска активност, но степента на тази активност може да се измери, като се съпоставят тези продажби с активите (капиталите) използвани за тяхното постигане. По същество деловата активност показва скоростта, с която активите (капиталите) се превръщат в продажби и пари.

За анализ и оценка на равнището на ликвидността и деловата активност авторите използват следните два показателя:

1. Коефициент на обща ликвидност ($K_{ол}$), който се определя по формулата:

$$(2.1) \quad K_{ол} = \frac{ТА}{ТП},$$

където

$ТА$ – текущи активи;

$ТП$ – текущи пасиви.

2. Коефициент на делова активност ($K_{да}$), който се определя по следната формула:

$$(2.2) \quad K_{да} = \frac{НПП}{ОА},$$

където

$НПП$ – нетни приходи от продажби;

$ОА$ – общи активи.

Резултати

За определяне на равнището и разкриване на тенденциите на посочените показатели е направена извадка от 10 индустриални компа-

нии [6, 7]. След извършване на необходимите изчисления беше съставена Таблица 1:

Таблица 1. Динамика на ликвидността и деловата активност на индустриалните компании

Компании	Години	2007	2009	2011	2013	2015*
1. „Софарма” АД:						
1.1 КОЛ		2,04	1,37	1,37	1,57	1,61
1.2 КДА		0,50	0,50	0,44	0,43	0,41
2. „Монбат” АД:						
2.1 КОЛ		3,61	2,64	1,45	2,42	2,16
2.2 КДА		1,12	0,69	1,05	1,23	1,35
3. „Неохим” АД:						
3.1 КОЛ		0,92	1,25	1,34	1,02	1,80
3.3 КДА		1,34	0,66	1,75	1,47	2,16
4. „Биовет” АД:						
4.1 КОЛ		1,58	0,48	0,63	0,63	0,61
4.2 КДА		0,90	0,90	0,73	0,81	0,82
5. „М+С хидравлик” АД:						
5.1 КОЛ		1,75	2,41	3,32	4,01	4,12
5.2 КДА		1,44	0,76	1,32	1,16	1,14
6. „Трейс груп холд” АД:						
6.1 КОЛ		2,63	1,20	1,28	1,25	1,18
6.2 КДА		0,52	0,77	1,25	0,87	0,96
7. „Спарки Елтос” АД:						
7.1 КОЛ		7,47	5,00	4,52	2,06	1,93
7.2 КДА		0,64	0,15	0,48	0,40	0,40
8. „Алкомет” АД:						
8.1 КОЛ		0,85	0,79	1,06	1,00	1,16
8.2 КДА		1,45	0,92	1,35	1,26	1,32
9. „Зърнени храни” АД:						
9.1 КОЛ		1,25	1,18	1,37	0,78	2,48
9.2 КДА		0,11	0,55	0,42	0,02	0,07
10. „Захарни заводи” АД:						
10.1 КОЛ		0,90	0,73	0,64	0,55	0,43
10.2 КДА		0,51	0,53	0,67	1,73	1,11

Забележка: * данните за 2015 г. са от предварителните отчети на компаниите.

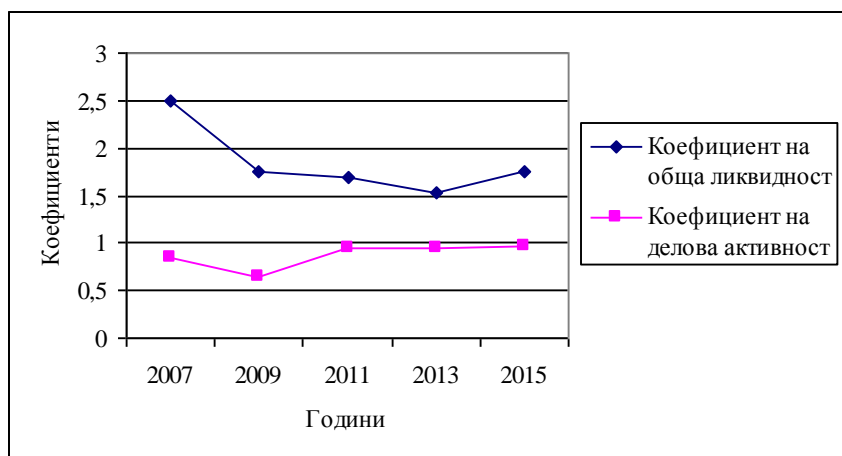
Данните от Таблица 1 показват, че спецификата на бранша, в който функционира всяка компания, е дала силно отражение върху равнището на изследваните показатели. Равнището на коефициента на общата ликвидност преди кризата (2007 г.) е сравнително високо. Прави впечатление високото равнище на ликвидността на „Спарки Елтос” АД (7,47), „Монбат” АД (3,61) и „Трейс груп холд” АД (2,63).

Непосредствено след кризата през 2009 г. равнището на ликвидността значително спада. За някои компании този спад е много голям: „Софарма” АД – 1,37; „Биовет” АД – 0,48; „Алкомет” АД – 0,79; „Захарни заводи” – 0,73 и др. През 2011 г. и през следващите години тенденцията на намаление на ликвидността продължава. С изключение на 4 компании („Неохим” АД, „М+С хидравлик” АД, „Алкомет” АД и „Зърнени храни” АД) равнището на общата ликвидност през 2015 г. е значително по-ниско от това през 2007 г.

Преди икономическата криза равнището на коефициента на деловата активност е сравнително добро. Най-висок е този коефициент в „Алкомет” АД (1,45), следван от „М+С хидравлик” АД (1,44) и „Неохим” АД (1,34). Прави силно впечатление ниското равнище на този показател в „Зърнени храни” АД (0,11). Тъй като нетните приходи от продажби на тази компания са силно зависими от реколтата на зърнени храни през съответната година равнището на показателя очертава големи колебания през съответните години.

След кризата деловата активност на изследваните компании рязко пада. Така например, за „Спарки Елтос” АД коефициентът на делова активност за 2009 г. пада на 0,15, на „Неохим” АД също намалява на 0,66, а на „Монбат” АД на 0,69. През следващите години индустриалните компании повишават деловата си активност. Прави впечатление високия ръст на коефициента на делова активност при „Неохим” АД (от 1,34 той нараства на 2,16) и „Захарни заводи” АД (от 0,51 нараства на 1,11).

Осреднените резултати на индустриалните компании по двата показателя дадох възможност да се състави Графика 1.

Графика 1. Ликвидност и делова активност на индустриалните компании.

Графика 1 показва, че ликвидността на индустриалните компании през целия анализиран период намалява. Изключението за 2015 г. се формира главно от високия резултат на „Зърнени храни” АД, чийто коефициент на обща ликвидност е 2,48 – компанията не е характерна, поради влиянието на годишните колебания. Деловата активност на компаниите намалява рязко през 2009 г., след което се очертава тенденция на повишение.

Заключение

Изследването показва, че през анализирания период ликвидността на индустриалните компании намалява, а деловата активност расте. Като цяло равнището на ликвидността е сравнително добро. Деловата активност на компаниите е възстановила предкризисното си равнище. При управлението на двата индикатора препоръчваме на мениджърите следното.

Номиналното равнище на коефициента на обща ликвидност от 1 (единица) и над нея не трябва да се абсолютизира. Съществуват компании с трайни конкурентни предимства, чийто коефициент на обща ликвидност е значително под това равнище. Счита се обаче, че тяхната способност да генерират парични потоци и печалба е толкова голяма, че те лесно могат да преодолеят краткосрочни ликвидни проблеми. Освен това доверието на бизнес партньорите към тях е достатъчно голямо, за да си позволят да емитират краткосрочни търговски ценни книжа, за да си осигурят парични средства в кратък срок. Следователно ликвидността е непосредствено свързана с паричните потоци, а не само с качеството и природата на краткотрайните активи и краткосрочните задължения. Ако компанията притежава финансова гъвкавост, то не е толкова важно количеството на притежаваните в момента пари, а възможностите да ги набавя относително бързо, да реагира бързо на конкуренцията на пазара.

Коефициентът на обща ликвидност има отраслова специфика. Независимо от това анализатори дават следните препоръчителни стойности:

- Кол = $1 \div 1,5$ – нормална обща ликвидност;
- Кол = $1,5 \div 2$ – висока обща ликвидност;
- Кол = 2 – означава, че 50% от краткотрайните активи се формират за сметка на собствени средства;
- Кол > 2 – много висока обща ликвидност, компанията има излишък от средства.

Тъй като този показател има подчертана отраслова особеност, сравнението трябва да става по следния начин:

- еталон: средната стойност на показателя, изчислена за сектора;
- над еталона: добра обща ликвидност;
- под еталона: незадоволителна ликвидност.

Високата ликвидност не трябва да се абсолютизира, защото между ликвидността и деловата активност има обратно пропорционална зависимост. Прекалено високото равнище на обща ликвидност може да бъде резултат на неефективно използване на парите на компанията (блокиране на големи суми в текущи сметки), забавено разплащане с доставчици, намалена обръщаемост на материалните запаси и др.

През последните години на анализирания период се очертава тенденция на задържане на равнището на деловата активност. Това е проблем, на който мениджърите трябва да намерят решение като разкрият нови възможности за повишаването ѝ.

ЛИТЕРАТУРА

1. Касърова, В. и Р. Димитрова. Анализ на финансов отчет. Научен ръкопис, депозиран в ЦНТБ. №Нд 373/2005 г., С., с. 29.
2. Безбородова, Т. Анализ финансовой отчетности. Курс лекции. Пенза: Министерство образования и науки Российской Федерации федеральное агентство по образованию, 2008, 32–37.
3. Ковалев, В. и Вит. Ковалев. Финансовая отчетность. Анализ финансовой отчетности (основы – балансоведения): учеб. пособие. Москва: Проспект, 2-е издание, 2006, 251–252. ISBN 5-482-00768-5
4. Бочаров, В. В. Финансовый анализ. Санкт-Петербург: Издательство Питер Пресс, 2-е издание, 2009, 89–90. ISBN 978-5-469-01726-4
5. Костова, Н. Финансово-счетоводен анализ. Варна: Актив-К, 2010, 190–191. ISBN 978-954-9587-41-8
6. <http://www.bse-sofia.bg/>
7. <http://www.infostock.bg>